

Letërsi e huaj bashkëkohore
Dragan Velikić
Bonavia
DITURIA

Dragan Velikić

Bonavia

Përktheu: Virgjl Muçi

Shtëpia Botuese DITURIA

Titulli origjinal:
Dragan Velikić
Bonavia

Redaktore: Jeta Hamzallari
Paraqitja grafike: Ulinda Selenica

© Dragan Velikić
© për përkthimin: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
DITURIA, 2022

Botimi i kësaj vepre u mbështet financiarisht nga TRADUKI, një rrjet letrar ku bëjnë pjesë Ministria e Çështjeve Evropiane dhe Ndërkombëtare e Republikës së Austrisë, Ministria e Jashtme e Republikës Federale të Gjermanisë, Fondacioni Zviceran Pro Helvetia, Grupi i Interesit të Përkthyesve dhe Përkthyesve (Shtëpia e Letërsisë Vjenë) me porosi të Ministrisë Federale të Artit, Kulturës, Shërbimeve Publike dhe Sportit së Republikës së Austrisë, Instituti Goethe, Fondacioni S. Fischer, Agjencia Sllovene e Librit, Ministria e Kulturës dhe Medias e Republikës së Kroacisë, Ministria e Çështjeve Sociale dhe Kulturës e Principatës së Lihtenshtajnit, Fondacioni Kulturor i Lihtenshtajnit, Ministria e Kulturës e Republikës së Shqipërisë, Ministria e Kulturës dhe Informacionit e Republikës së Serbisë, Ministria e Kulturës e Rumanisë, Ministria e Arsimit, Shkencës, Kulturës dhe Sportit e Malit të Zi, Panairi i Librit në Lajpcig, Ministria e Kulturës e Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Ministria e Kulturës e Republikës së Bullgarisë.

The logo for 'traduki' features the word in a lowercase, sans-serif font. To the left of the 't' in 'traduki', there is a stylized graphic element consisting of two horizontal lines connected by a vertical line, resembling a book spine or a bracket. To the right of the 'i' in 'traduki', there is another stylized graphic element consisting of two horizontal lines connected by a vertical line, resembling a book spine or a bracket.

Shtëpia Botuese DITURIA
Rruga “Frederik Shiroka”, Nr. 31, Tiranë
P.O. Box 1441
Tel.: + 355 4 2236 635; Cel.: + 355 692048503
E-mail: sekretaria@dituria.al
www.dituria.al
 Shtëpia Botuese DITURIA

Sanjës

“Përsëri në vendin e krimit”, thotë me vete. Sikur mendimet të ishin të dukshme, çfarë ferri kishte për të qenë!

Ajo rri ulur përbri tij. E përhumbur në mendime.

Taksia u kthye në rrugicën e rrëpirët Miko, në drejtim të kështjellës. Kurorat e sapoçelura ruanin freskinë e mëngjesit, pavarësisht prej ngrohtësisë së pazakontë të diellit të prillit.

- Këtu ka jetuar dikur Shandor Marai.- U bë pishman sapo e shqiptoi. Shikimi i saj i theri.

- Përse vallë duhet të më interesojë? Shandor Abai? Kush është?

- Shkrimtar hungarez...

- Mendova japonez.

- Më bëre për të qeshur. Para dy vjetësh të dhashë ditarin e tij... jo, janë bërë plot tre vjet...

- Më kujtohet, një kokëçarës i paparë. Ashtu siç ta ka ënda ty. Ia mbath me të parën në një strehë të re. Asgjë nuk bën për të qenë. Ky je ti!

- Mos e tepro,- u mbrojti vetiu, duke menduar se ajo nuk e tepronte.

Taksia e kaloi rampën dhe u kthye djathtas, mandej majtas. Një varg shtëpish të ulëta me fasada të zbukuruara me saksii mëllagash nëpër dritare. Në të dyja anët e rrugës restorante, kafene dhe shitore suveniresh. Në thellësi të portave të mëdha të zë syri oborre të brendshme. Marko është ulur në krah të shoferit. Shikimi i tij kapërthen çdo hollësi. Maria ia shquan trazimin. Kështu është sa herë që udhëtojnë. Madje atë çast ia di edhe mendimet që i kalojnë nëpër kokë: çfarë mrekullie

do të ishte sikur të fshiheshin në atë ëndërr. I përhumbur në një thurimë magjie e banaliteti. Le të zgjasë pa fund e pa krye.

Pamja prej përralle e qytezës së përgjumur tretet fill me të dalë në shesh. Taksia përshkon rrethin dhe shkon e ndalet para një ndërtese madhështore. Ca më tej sheshi i katedrales dhe drejt përpara, deri ku të rrok shikimi, shtrihet Peshti i mbështjellë në një dritë të bardhë opake.

- Ministria e dikurshme e Financave,- nuk u përmbajt pa u mburrur me këtë të dhënë, një e vërtetë me gjysmë zëri. Ajo vuri paksa buzën në gaz. E dinte që e kish falur, e pushtuar nga dalldia e këtij çasti të shumëpritur. Maria ktheu kokën pas dhe pa nga sheshi. Në fytyrën e saj shqoi kënaqësi. Ishte sërish Maria e para gjashtë vjetëve, ajo që njohu në radhë para konsullatës hungareze në Beograd për të marrë një vizë. Mezi e përmbajti veten që shikimin e saj të drejtuar kah fundi i rrugicës, matanë sheshit, të mos e shoqëronte me fjalët: *Atje në fund është kafeneja Miro. Të kujtohet?*

Si nuk i kujtohej? U takuan në kafene Zherbo, në sheshin Vereshmarti atë pasdite shtatori, që të mbahej fryma nga zagushia. Mbasi kishte përcjellë shoqen e vet për në Amerikë, qe kthyer në hotel dhe plandosur në kolltuk. E gjithë jeta u ndal në një dromcë ankthi që i çlirohej prej stomakut. Donte të shkrehej në vaj, por nuk i bëhej. Jo në atë apartament të lirë, ku të zihet fryma, në afërsi të stacionit Keleti, ku kishte mbërritur para tri ditësh. Atij i kujtohej jo vetëm emri i hotelit, rruga dhe numri, por edhe fytyra e recepsionistit, koha kur shërbenin mëngjesin, stoli i vogël në ashensor, ngjyra e peshqirëve, vitrinat e shitoreve aty pranë, tabela në stacionin e tramvajit me oraret e lëvizjeve. Në mënyrë të pagabueshme dinte edhe se kur kalonte tramvaji i fundit. Ia kumtonte me buzagazin e fitimtarit, buzagaz që thoshte se asgjë nuk e kapte gafil, se qe i sigurt në çdo hap, i mbrojtur prej pasigurive që u kanosen të papërgatiturve dhe të pakujdesshmëve. Në rrugë ndihej më se i sigurt, në rrjetën

e shinave të tramvajit, transfertash të krisura dhe vendimesh të befta për të marrë këtë rrugë në vend të një tjetre, për të pirë një birrë pikërisht në atë restorant ku dikush, krejt i parëndësishëm për të, kushedi se kur kishte ardhur aty. Ç'tip i pabesueshëm! Shumë i ndryshëm prej atyre me të cilët kishte kaluar rininë, pa e vrarë mendjen, siç ndodh zakonisht në rini, vërtet, ashtu siç ai vetë nuk kish bërë asnjëherë. Problemi nuk qëndron këtu, por te krenaria dhe kënaqësia e pafshehur, atë lumturi që thuajse nuk mund të shprehet me fjalë, me të cilën ai kishte mbushur hapësirën që i takonte veç jetës e askujt tjetër. E kishte ndier këtë gjë qysh nga dita e parë, e megjithatë kish ndenjtur me të gjithë këto vite, me shpresën se marrëdhënia e tyre do t'u bënte ballë ngasjeve, ngandonjëherë të papërfytyrueshme.

Ministria e Financave, përsërit me vete ndërkohë që e vëzhgon teksa paguan taksinë dhe me ngut merr gjërat nga bagazhi. A thua se është vazhdimisht me vonesë për të mbërritur diku, ballin të mbuluar prej sumbullave të djersës. E sigurt që do ta mbajë mend edhe këtë çast. Kohë pas kohe do t'ia kujtojë atë njeriun trashalug me këmishën e shkopsitur. Oh, po, skena ka gjetur strehë diku në të çarat e së nesërme. E bënte vazhdimisht këtë gjë, në mënyrë obsesive merrej me marrëzirat që duhej të ishin harruar me kohë. Jo vetëm që i kujtonte, por kujdesej për to, i ujiste siç ujitet një lule e rrallë. Kishte thurur një rrjet absurditetesh dhe banalitetesh, kish ngecur në të, një rrjetë që, me kalimin e viteve, qe bërë gjithnjë e më e dendur dhe e pakalueshme. Bahçevan i mundësive të humbura.

Në hollin perandorak me mermer të hotelit Kulturinov nuk mundi të mos vinte re se prej shkallëve ovale të gjera ishte zhdukur tapeti i kuq.

- Ndoshta është për pastrim,- u përgjigj Maria.

- Nuk besoj. S'ka se si të çohet një rrotull prej njëzet metrash...

Befas u ndal. U ndal edhe ai me valixhen në njëren dorë dhe çantën e saj në dorën tjetër.

- Marko, pse duhet të rrimë e të vrasim mendjen se çfarë ndodhi me tapetin? Vërtet nuk e sheh këtë bukuri?- tha dhe i ngriti duart në drejtim të dritareve të gjata nga koha e secesionit, të cilat shihnin nga oborri i rrethuar nga të gjitha anët me mure.- Ndonjëherë mendoj se ty në të vërtetë nuk të prek asgjë.

- Shpirti im, problemi është se më prekin kaq shumë gjëra, sa e humbas mendjen plotësisht prej këtyre prekjeve të forta,- u përpoq t'ia kthej me shaka.

- Ty të prekin vetëm budallallëqet.

Psherëtiu e pafuqishme dhe mori shkallët për nga hyrja e hotelit në katin e parë. Pas banakut të receptionit në fund të korridorit të gjatë e prisnin dy punonjëse me uniformë. I përkisnin kohës kur njëri kat i asaj godine u shndërrua në hotel, me gjasë diku nga fillimi i viteve '60 të shekullit të kaluar. Në këtë përfundim doli, nisur prej formës së orendive vjetra e të konsumuara, të ruajtura falë pastrimit të vazhdueshëm. Këtë vëzhgim e bëri me vete me zërin e Markos. E nuk qe aspak e nxehur, përkundrazi, sa herë që zbulonte te vetja ndonjë frazë origjina e së cilës e shpinte te krijuesi i saj, e pushtonte një kënaqësi e papritur. Atëherë kohë pas kohe shtronte pyetjen nëse kjo gjë do të thoshte pajtim me gjendjen? Heqje dorë? Sigurisht që jo. Edhe më tej ai vazhdonte të tendoste çdo peyzë të qenies së saj. Ajo përplotëri që ndiente falë tij... Mbase kjo quhet lumturi, një gjendje dehjeje që ledhaton çdo pamje dhe ajo që mbetet në sy rrezaton paqe e kënaqësi që shtrihet mbi gjithçka rreth e qark. Kur do të duhej vetëm të heshte e të merrte frymë, ai me marrinat e veta i prishte vazhdimisht ato çaste. Mburrej me gjëra për të cilat çdo njeri normal do të heshte. Në kësi mosmarrëveshesh absurde shfaqej një Marko krejt banal, mashtrues që ngatërrohej në thurimat e intrigave mikroborgjeze. Prapëseprapë, valët e zemërimit e të

xhindosjes ndiqeshin në mënyrë të pashmangshme prej valëve të dashurisë që fshinin çdo keqkuptim, çdo parandjenjë se ai nuk ishte personi i duhur. Personi i duhur? Ç'do të thotë? Absurditet. Ajo ishte e mbushur plot e përplot me të.

Punonjëset e receptionit u buzëqeshnin njëherazi mysafirëve. Maria iu afrua vetratës. Aty në atë shesh, emri i të cilit nuk i kujtohej, qenë puthur në ato net të nxeha shtatori. Kishin dalë nga kafeneja Miro. Si e dehur, çapitej përbri tij. Ankthi i një dite të maktshme kur shoqëroi shoqen për tek avioni, vetmia dhe limontia e dhomës së hotelit ku u kthye, boshllëku dhe memecëria në të cilën u shndërrua shpirti i saj, të gjitha këto u zhdukën sa hap e mbyll sytë.

Gjithçka zuri fill krejt papandehur po atë ditë, me një zile të papritur celulari. Një numër Beogradi, i panjohur, mendohet një çast, dy, nëse duhet të përgjigjet e mandej aktivizon thirrjen. Një rrëke fjalësh nga një zë i këndshëm. Dalëngadalë nis e përvijohet tek ajo pamja e burrit që kishte zënë vend në radhë e rrinte pas saj në konsullatën hungareze. Po, po, i kujtohet. Po ku e kish gjetur numrin e saj? Nga formulari që mbante në dorë? Vuri buzën në gaz. Si, ku ishte? Në Budapest. Nuk e di emrin e rrugës, por di që ndodhet pranë stacionit Keleti. Të pinë një kafe? Po ai ku ndodhet? Edhe ai në Budapest. Mendohet për pak çaste. Po, e di se ku është rruga Vaci. Si? Sheshi Vereshmarti. Nuk i mban mend emrat. Mirë, në pesë te sheshi në Zherboa. Veresh... si thatë? Sheshi Vereshmarti.

Rrugës për në Zherboa, gjatë një udhëtimi të shkurtër me taksì - mori taksinë, siç vepronte ngaherë, duke mos ua vënë veshin shpjegimeve e këshillave si e qysh të mbërrinte në destinacion me të cilat e dendi në fund të bisedës - Maria u ndje e ngashënjyer, ashtu siç ndodh kur pret gjatë një telefonatë prej dikujt që është më shumë se i shtrenjtë për ty. Sigurisht, thirrja e një personi të panjohur nga radha e gjatë para konsullatës hungareze përfaqësonte vetëm një kamerdare

shpëtimi në vorbullën e një dite të shpifur, e cila duhej larguar një orë e më parë nga çasti aktual dhe shtyrë më të poshtë në honin e harresës.

E pa me të dalë nga taksia dhe mori një rrugë dytësore, e cila, siç i tha taksisti, të shpinte në Verboa.

- E dija që do të dilnit këtu, më tej është zona e këmbësorëve,- tha ai duke i zgjatur dorën.

- Mos vallë nga të gjitha anët e qytetit mbërrihet pikërisht këtu?

- Mundësia tjetër është që të vish nga ana e Danubit, por, gjithsesi, isha i sigurt që do të vinit nga kjo anë. E dija që do të merrnit taksi.

- Nga e dinit?

- Ma pretë shkurt, kur u përpoqa t'ju shpjegoja se si të mbërrinit me metronë...

- Në një qytet të panjohur? Mos më bëni të qesh. Mezi orientohem në Beograd.

- Por një qytet njihet më mirë kur lëviz me tramvaj, autobus, metro...

- Po ju them se as Beogradin nuk ia kam dalë ta njoh, e të mendosh që jam lindur e jetoj në të qysh nga lindja... Veç kësaj, nuk kam ndonjë dëshirë ta njoh Budapestin. Të paktën jo këtë herë.

- Nuk e kisha fjalën si turist...

Po për çfarë po flasim atëherë, mendoj ajo. Duhet të kishte ndenjur në hotel. Shpejt do t'i jap duart.

Por jo vetëm që nuk i dha duart, por pas kafesë në Zherbo priti me padurim propozimin e tij që të shkonin për darkë në kafenenë Miro në Buda. Në mënyrë diskrete, përmendi se aty afër, matanë rrugës, gjendej stacioni i autobusit 16 që përshkonte rrugën më të shkurtër e cila të shpinte në sheshin kryesor të Budës. Madje përmendi edhe emrin e sheshit. Maria qeshi me vete. Rruga më e shkurtër? Normal është ky njeri? I kallëzoi se si çdo ditë merrte numrin 16 nga Karaburma,

ku banonte, për të shkuar në qendër të qytetit. E aty për aty mendoi, e habitur për fjalët që nxori nga goja. Kurrë më parë nuk i kishte ndodhur kjo gjë. Këto gjëra thjesht nuk ekzistonin për të. Të kujtonte linjat e transportit qytetës, adresa hotelesh, të shkonte e të ndalej në çdo qoshk, të evokonte, të këshillonte. Njëmend që është tip! Por ishte e qartë se kish diçka që e tërhiqte. Nga njëri çast në tjetrin zuri të ndihej gjithnjë e më e afërt me atë njeri, i cili, edhe pse shqiptonte gjëra absurde, arrinte të ndërtonte një rend sipëror, vendoste lidhje edhe atje ku nuk shquhen me një shikim të përciptë.

Atë çerek ore rrugë për në Buda me autobusin numër 16, Maria merr vesh se i njohuri i saj, Marko Kapetanoviçi, nuk ka një profesion. Mbasi kishte filluar studimet për mjekësi, kish kaluar në filozofi dhe absolvent në letërsi botërore. Një informacion kështu shkarazi. Shumë më e rëndësishme është që diku “fill pas këtij sheshi” gjendet një servis për rregullimin e makinave të shkrimit. Po, për njëfarë kohe ka jetuar në Budapest. Kaq sa për dijeni. Nuk thotë pse, kur, as me kë. Por i jep një të dhënë bizarre se ungji i tij ka një servis për ndreqjen e makinave të shkrimit në rrugën 29 nëntori.

- Çdo ditë do të keni kaluar të paktën dy herë pranë servisit të tij, afër restorant Bledit.

- Si thatë, më falni?

- Gjashtëmbëdhjeta kalon andej.

- Ah, po. Ashtu është.

- Mu para servisit është stacioni i autobusit.

- Interesant. Ka ardhur ndonjëherë ungji në Budapest për t'i bërë vizitë konkurrencës?

- As edhe një herë nuk erdhi. E ka pasur zët të udhëtojë.

Ajo e njuh atë buzëqeshje vesh më vesh. Shkrihet në atë buzgaz. S'kanë as dy orë bashkë dhe i duket sikur kanë kaluar ditë të tëra.

- Ç'më thua ndonjë gjë tjetër për ungjin?

- Mund të shkruhen libra. Mua më kanë rritur ungji dhe

emta. Nëna vdiq teksa më lindte. Im atë shkoi në Austri. E shihja më rrallë se një vit të brishtë.

Domethënë, kështu qenka puna. I rritur në shtëpizën e kukullave. Mbart gjithçka me vete. Teatër shëtites. Përmend se si ungji grindet me gjërat. Kur nxiton për diku dhe gjërat nuk i binden, fjala vjen, kopsa e mëngës së këmishës nuk mbërthehet, ose lidhësja e këpucës bëhet nyjë, atëherë nis e diskuton, nxehet, merr e flak ç'ri zërë dora. Paskëtaj një tjetër zë, sikur të mos jetë i saj, thotë se kur qe e vogël ruante në xhepa bileta kinemaje të përdorura.

Marko i hedh një sy prej konspiratori.

- Këtë bëja edhe unë. Ruaja jo vetëm biletat e kinemasë, por çdo copë letër që më binte në dorë. Edhe sot me zor çlirohem prej ambalazheve. Një kuti këpucësh e mbaj gjatë para se ta hedh.

- Pse nuk merrni qese? Për çfarë të hyn në punë kutia, prej të cilës e ke të vështirë më pas të ndahesh?

Ja, prapë po flas budallallëqe. Si përfundova këtu, në këtë seminar për ambalazhet?

Autobusi e uli shpejtësinë, duke ia dalë mbanë me kthesat e vështira në afërsi të fortesës.

- Do të zbresim në stacionin tjetër, ndaj le të afrohem te dera.

Ai nguli këmbë që të dilnin nga dera e përparme, ndërsa ajo e la për një herë tjetër ta zbulonte se ku rrihte strategjia e tij. E sakaq qeshi me vete. Zor se kishte për të pasur një tjetër herë.

Në sheshin para kishës turma e ngjeshur shtyhej rreth djaloshit zeshkan, shprehjen e fytyrës së të cilit ishte e pamundur ta lexoje. Para tij, mbi trotuar, tri kuti shkrepësesh mbi një cohë jeshile. I përkulur mbi to, ai i lëviz me shkathtësi njëren pas tjetrës. Topthi zhduket nën njëren syresh. Përbri djaloshit qëndrojnë edhe dy vetë të ngjashëm me të. Duket sikur po

bëjnë fjalë. Viktima e tyre, një japonez, sa hap e mbyll sytë humbet një kartëmonedhë dhjetë mijë florintash. Gjithçka duket se është transparente, ndaj një tjetër viktimë, një turist i ri, vendos të hyj në lojë.

- Në Beograd u bënë vite që nuk të zë syri një gjë të tillë,- thotë Marko.- Ndërsa këtu bëjnë kërëdinë. Në Vjenë është edhe më keq.

- Duhet që edhe ata ta nxjerrin jetesën me diçka,- reagon Maria.

- Duke mashtruar?

- Sikur të mashtronin vetëm këta me shkrepëse, atëherë jetojmë në parajsë.

- Më duken pa kuptim këto biseda. A e dini se qyshkur rumunët dhe bullgarët hynë në listën e vendeve Shengen, në Vjenë u dyfishua numri i vjedhjeve? Mashtrues shkrepësesh nga të katër anët. Metroja gëlon nga taborre vjedhësish xhepash.

- Më vjen keq për ta,- thotë Maria dhe buzëqesh.

- Jeni e majtë?

- Jam më shumë logjike. Bëhet fjalë për një shkëmbim të thjeshtë kapitalesh. Kush plaçkit apartamentet e kujt? A ju ka rënë rasti të shihni ndonjëherë fytyrat e atyre që i zbresin nga treni vetëm se ashtu i thotë koka një idioti me uniformë?

- Mua ma thoni? Kam dhjetë vjet që udhëtoj në këto hapësira dhe e di mirë se për çfarë bëhet fjalë.

- Përse atëherë shqetësoheni kaq shumë për ata në brendësi të murit të Shengenit? Lërinë të paktën të paguajnë njëfarë takse. Mëkati trashëgohet. Nuk fshihet kështu vetvetiu.

- Disa rregulla duhet të ekzistojnë.

- Pikërisht ky është problemi, që ekzistojnë vetëm disa rregulla. Kur ekzistojnë vetëm disa rregulla, atëherë sigurisht që do të kemi ustallarët e shkrepëve dhe vjedhësit e xhepave, pra gjithë këtë cirk që ju e njihni kaq mirë dhe që sillet vërdallë këtejpari. Po ju me se merreni?